

Örkönyv

Biztonsági tapasztalatok gyűjteménye

Biztonsági tapasztalatok gyűjteménye címmel az olvasó rövidesen beletekinthet a szökéseket, szökési kísérletek és ahogy a szakmában említik, egyéb rendkívüli eseményeket elemző tanulmánykötetbe, amely az Őrszolgálati Tapasztalatok Gyűjteménye sorozatába illeszkedik (8. szám), s amelynek a szorosán vett témát tekintve két előzménye volt.

Emlékeztetőül idézzük fel röviden a korábbi idők tapasztalatait. Az 1968-as első tanulmány az 1958-1967-es időszakot fogta át. Ekkor a szolgálati rend jellemzője a 24-24 órás rendszer volt. Ezt váltotta fel egy olyan rend, amely fokról fokra a szolgálati időcsökkenésével járt együtt. Így havi 360 órától 240, majd később pedig 182 órára zsugorodott egy fő számára az őrszolgálat ideje. A javuló körülmények mellett fejlődött az őrzésbiztonsági technika, s kiteljesedhetett a differenciált őrzés elvének alkalmazása, amely egyre inkább lehetővé tette a belső tartalékok és erőforrások célzatosabb felhasználását, az őrszolgálatot irányító parancsnoki vezetés megerősítését.

Ilyen szolgálati rendszer és biztonság közepette a jelzett időszakban 75 szökés és 65 szökési kísérlet történt. Ezek ugyan magas számok, de ha összevetjük a korábbi esztendő tapasztalataival, akkor a javulás egyértelmű: 1951-ben 333, 1952-ben 488,

1953-ban 193 szökést regisztráltak.

A vizsgált időszakban voltak olyan évek, amikor kifejezetten pozitív képet mutatott a rendkívüli események elemzése. 1967-ben például mindössze 3 szökést, 1958-ban 4, 1964-ben pedig 9 szökési kísérletet tartottak számon. Országos bv. intézetekből összesen 26, megyeiből 10, mezőgazdasági jellegű bv. intézetből pedig 39 szökést tanúsít a statisztika.

1982-ben jelent meg a második tanulmány azzal a céllal, hogy a tapasztalatok értékelésével segítse az intézetek parancsnokait, alparancsnokait, alparancsnokokat, az egész állományt az őrzési és felügyeleti feladatok eredményesebb végrehajtásában, a szolgálatsszervezésben, a rendkívüli események megelőzésében.

A tanulmány 1968-tól 14 év eseményeit és tanulságait tárta az olvasó elé. Összesen 307 szökésre irányuló cselekmény (89 szökés, 218 kísérlet) történt. Némi ingadozással ugyan, de tovább csökkent a szökést elkövetők száma. 1972-ben és 1973-ban mindössze 1-1 esetről tudunk, igaz viszont, hogy 1978-ban 14-en szöktek meg az intézetekből. Ezen felül évente 6-22 szökést kíséreltek meg. Érdekessége az időszaknak, hogy 1975-től jellemzővé vált a *többes elkövetés*, ez azért veszélyes, mert a szervezkedők között mindig akadnak olyanok, akik nem riadnak vissza az olyan erőszakos

cselekményektől sem – mint például a túsztűzés, a terror–, amely a személyzet életét, testi épségét veszélyeztetik.

Figyelmet érdemel viszont az is, hogy 12 büntetés-végrehajtási intézetben – Sopronkőhida, Kalocsa, Sátoraljaújhely, Balassagyarmat, Esztergom, Gyula, Kaposvár, Miskolc, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely és Zalaegerszeg – egyáltalán nem volt szökés.

A szökések és szökési kísérletek bekövetkezésének jellemző okai mindkét tanulmány szerint: *a büntetés-végrehajtási tevékenységet szabályozó rendelkezések be nem tartása, a differenciált őrzés elvének rossz gyakorlati alkalmazása, az ébertelen szolgálat, az ellenőrzések és eligazítások formális végrehajtása, a rendkívüli események tapasztalatainak felületes elemzése* – sorolhatók a lényeges pontok.

De nézzük a most megjelenő – tíz évet

átfógó – kötetben feltáruló rendkívüli események körülményeit, tanuságait!

„A következtetések levonásakor figyelembe kell venni a politikai, gazdasági életben és a bűnözés alakulásában történt változásokat, azok büntetés-végrehajtásra gyakorolt hatását” – olvasható a tanulmány bevezető részében. *Kétségtől, a politikai rendszerváltozás, a gazdaság gyökeres átalakulása, a jogszabályok módosulása, az „Európához való közeledés” a büntetés-végrehajtásban is pozitív irányú változásokat hozott.* Mindezek mellett azonban – főként türelmetlenségből és a hiányzó feltételek miatt – feszültségek is keletkeztek, amelyeknek egy része rendkívüli események bekövetkezéséhez vezetett.

A szóban forgó tíz esztendő harmadik harmadára megváltozott a rendkívüli események jellege, súlya, a tapasztalatok sze-

rint más lett az elkövetők által elémi kívánt cél. Több intézetben az elítéltek tömeges „demonstratív” fellépéssel akartak nyomást gyakorolni a törvényhozó és kormányzati szervekre, így akarták elémi a számukra kedvező büntetőjogi változtatásokat. (Szigorított őrizet eltörlése, széles kört érintő közkegyelem).

Súlyos esemény volt a Szegedi Fegyház és Börtön Alföldi Bútorgyárában, több emberáldozatot és jelentős anyagi kárt okozó tüzeset, s ebben az időszakban következett el a magyar büntetés-végrehajtás történetében először – a Debreceni Büntetés- végrehajtási Intézetben – terrorcselekményt.

Az értékelési időszakban 152 szökés és 86 szökési kísérlet történt, összesen 342 fő részvételével. A korábbiakhoz képest tehát a szökési cselekmények száma növekedett, illetve: 1982-től 1986-ig lassú emelkedés volt tapasztalható: 1987-ben némi csökkenés, 1990-ben enyhe, majd meredek emelkedés következett – derül ki a tanulmányból. A zárt jellegű végrehajtó intézetekben 53 szökést és 32 szökési kísérletet regisztráltak. A mezőgazdasági intézetekben 69, illetve 127 esetet tartanak számon. Megjegyzendő: előállítások alkalmával történt a leggyakrabban szökés.

E cselekmények olykor kihatottak a közrendre, a közbiztonságra, a lakosság

nyugalmára. E sorból sajnálatosan kiemelkedik az a tököli eset, amikor a szökevény az intézet közelében embert ölt.

A túszfogáson, a súlyos következményeket eredményező tüzeseten, a szökésben lévő fogvatartott által elkövetett emberölésen túl hasznos tanulságot ad a tömeges étkezés-, vagy munkamegtagadás, a foglyozandulás, a rongálás, a robbantással való fenyegetés leírása, tanulmányozása.

A kötet részletes elemzést ad továbbá a rendkívüli események bekövetkezésének okairól, és körülményeiről. Mindezekről az V. fejezetben olvashatunk.

Az érdekesítő és nem kevés tanulsággal szolgáló esetek olvasásának figyelembe ajánlása mellett mit javasolhat a cikk írója? Elsősorban azt, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek vezetői és az alárendelt állomány rendre tanulmányozza a rendkívüli események gyűjteményét. Az összeített tapasztalatokat pedig hasznosítsa az oktatásban éppúgy, mint az ellenőrző, értékelő munkában.

E sorok írója pedig reméli, hogy az elkövetkező időszakot elemző tanulmány kevesebb, súlyát tekintve pedig enyhébb megítélés alá eső rendkívüli eseményt tár majd az olvasók elé.

Filemon Tivadar